

Додаток до листа від 24. 01. 2020 № 446. 2/20/39

Альтернативна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини стосовно імплементації Україною Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права

Питання 1

1. Підтримка приймаючих територіальних громад в процесі інтеграції внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) визначена Стратегією інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо ВПО на період до 2020. Досягнення поставленої мети можливе шляхом надання підтримки з державного бюджету місцевим бюджетам приймаючих територіальних громад, ураховуючи реальну кількість і потреби переміщених осіб, які проживають у цих територіальних громадах.

Питання 2

2. У Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» визначено чіткий перелік підстав, відповідно до яких довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи може бути скасована.

3. При цьому не береться до уваги той факт, якщо особа є пенсіонером – скасування дії довідки тягне за собою припинення виплати пенсії. Поновлення таких виплат відбувається разом із поновленням довідки ВПО, але суми пенсійних заборгованостей, що утворилися за попередній період, не повертаються у зв'язку з відсутністю окремого порядку.

4. Урядом України ухвалено рішення щодо застосування обмежень стосовно пенсіонерів з невідконтрольних територій. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України від 14.03.2016 № 167 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» було започатковано отримання пенсій виключно на поточний рахунок у ПАТ «Державний ощадний банк України»; запроваджено електронні пенсійні посвідчення для пенсіонерів-ВПО; зобов'язано особу проходити фізичну ідентифікацію у відділеннях ПАТ «Державний ощадний банк України».

5. Окремою проблемою для пенсіонерів-ВПО стала постанова Уряду від 08.06.2016 № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», згідно з якою запроваджено механізм перевірок ВПО – отримувачів пенсійних виплат.

6. До вказаної постанови протягом 2016–2019 років вносилося безліч змін, які, як убачається, не були спрямовані на вирішення проблеми, у зв'язку з чим рішенням Окружного адміністративного суду м. Києва від 29.06.2017 у справі № 826/12123/16, яке згодом підтвердив Київський апеляційний адміністративний суд, визнано не чинними пункти 7, 8, 9, 13 Порядку призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам та Порядок здійснення контролю за проведенням соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам за місцем їх фактичного проживання/перебування, затверджених вказаною вищепостановою та абзац 10 пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 05.11.2014 № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам».

7. З прийняттям Урядом 21 серпня 2019 року постанови № 788 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України», якою з-поміж іншого, внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 05.11.2014 № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», ситуація значно погіршилась. Вказаними змінами передбачено: «Суми пенсій, які не виплачено за період до місяця їх відновлення, обліковуються в органі, що здійснює пенсійні виплати, та виплачуються на умовах

окремого порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України». Такий порядок не розроблено дотепер.

8. У листопаді 2019 року Урядом затверджено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла (постанова Кабінету Міністрів України від 27.11.2019 № 980). На його реалізацію передбачено 200 млн грн, з яких по 100 мільйонів скеровано для ветеранів та ВПО. Заявки на участь у проєкті подавали в період з 03 до 05 грудня 2019 року. Загалом було подано 9600 заяв від ветеранів АТО/ООС та ВПО на отримання кредиту. Найбільше охочих отримати кредит з 3% річних на 20 років виявилось у Києві (більш як 3500 заяв). Такий показник охочих та рівень фінансування не є співмірним, як наслідок, реалізація проєкту – малоефективна.

Питання 3

9. Кількість дітей, що народилися на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим після 2014 року та отримали свідоцтво про народження українського зразка, критично малий – менше 14%.

10. Станом на грудень 2019 року в Україні продовжує застосовуватись виключно судовий спосіб реєстрації дитини, народженої на непідконтрольних Уряду та тимчасово окупованих територіях, що суттєво утруднює процедуру реєстрації народження.

11. Водночас Урядом України розроблено законопроект, спрямований на запровадження адміністративної процедури державної реєстрації фактів народження та смерті, які відбулись на тимчасово окупованих територіях України.

12. Проте проєктом Закону пропонується встановити, що державна реєстрація народження дитини, яка відбулась на тимчасово окупованих територіях України, може здійснюватись виключно за письмовою заявою батьків або одного з батьків.

13. Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) висловлено зауваження, що закріплення суб'єктами подання заяви виключно батьків дитини або одного з них може призвести до того, що факт народження певної кількості дітей, батьки яких з об'єктивних причин або суб'єктивних переконань не перетинають лінію розмежування, залишаться незареєстрованим та, відповідно, не врахованим у внутрішніх обліках України.

14. Відсутність механізму виплати пенсій мешканцям тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей призводить до дискримінації цих осіб.

15. Прийняття зареєстрованого у Верховній Раді України (далі – ВРУ) законопроекту від 26.11.2019 за № 2083-д, що доопрацьований з урахуванням зауважень Уповноваженого, сприятиме врегулюванню зазначеної проблеми. Механізмом реалізації законопроекту має стати прийняття Кабінетом Міністрів України відповідних нормативно-правових актів.

Питання 5

16. 12 грудня 2019 року ВРУ ухвалила Закон України «Про внесення зміни до Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» (щодо особливостей оформлення документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України)».

17. Метою цього закону є врегулювання питань оформлення документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, громадянам, які проживають в районах проведення АТО/ООС або переселилися з неї під час її проведення. Оформлення таких документів буде проводитись за місцем фактичного проживання.

18. Ключовою проблемою, яка є перешкодою до реалізації ромами основоположних прав і свобод, є ускладнений доступ ромів до отримання документів, що посвідчують особу.

19. 3 метою запровадження порядку визнання особою без громадянства у ВРУ 5 грудня 2019 року прийнято за основу із скороченням строку підготовки проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визнання особою без громадянства» (від 29.10.2019 за № 2335).

Питання 6

20. Запровадження владою протягом 2016–2017 років суттєвих змін у принципах збору єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) та розширення кола осіб, що підпадають під вимоги його обов'язкового нарахування та сплати, збільшило фінансовий тягар на фізичних осіб–підприємців. Зокрема, прийняття двох Законів України (від 06.12.2016 № 1774 та від 03.10.2017 № 2148) призвело до скасування права добровільної сплати внеску у разі відсутності доходу та запровадження обов'язкового нарахування та сплати ЄСВ у розмірі мінімального страхового внеску незалежно від того, чи здійснювалась підприємницька діяльність, включаючи працюючих на сезонній основі або нерегулярно, а також у випадках відпустки та/або хвороби.

21. Уповноваженим 18.11.2019 внесено до Конституційного Суду України конституційне подання про визнання такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) положення законодавства з ЄСВ. 29. Конституційним Судом України відкрито конституційне провадження у справі та здійснюється підготовка справи до розгляду на пленарному засіданні Великої палати Суду. З відповідними матеріалами можна ознайомитись за посиланням: URL: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/konstytuciyni-podannya-standom-na-20-grudnya-2019-roku>.

Питання 7

22. Формування політики держави в економічній, соціальній і культурній сферах здійснюється відповідно до наявних фінансових ресурсів, які передусім спрямовані на цілі оборони та подолання наслідків збройного конфлікту на сході України.

23. Мають місце порушення прав громадян України на отримання пенсії у разі виїзду на постійне проживання за кордон, якщо Україна не уклала з відповідною державою міжнародний договір з питань пенсійного забезпечення.

24. З огляду на здійснення Урядом України реформи децентралізації Офісом Омбудсмена здійснюється моніторинг дотримання конституційних прав громадян (зокрема на соціальний захист, працю, охорону здоров'я, освіту та культуру) в умовах цієї реформи. Результати моніторингу засвідчили, що реалізація прав, гарантованих людині на загальнодержавному рівні, залежить від того, наскільки фінансово спроможною є громада, в якій людина проживає.

25. Багато сімей не можуть у повному обсязі сплачувати житлово-комунальні послуги, тарифи на які постійно зростають на виконання відповідних вимог МВФ. Запровадження програми призначення житлових субсидій дало змогу дещо нівелювати негативний вплив такого зростання, проте у законодавство щодо призначення субсидій Урядом регулярно вносяться зміни, які поступово ускладнюють умови її отримання, що призводить до звуження кола осіб, які можуть реально нею скористатися.

Питання 9

26. З набуттям чинності Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» восени 2012 року на Уповноваженого покладено повноваження зі здійснення моніторингу та контролю за дотриманням принципу недискримінації в усіх сферах суспільних відносин, ведення обліку випадків дискримінації, розгляд скарг на дискримінацію, здійснення співпраці з міжнародними організаціями та відповідними органами зарубіжних країн з питань міжнародних стандартів у сфері недискримінації.

27. Із внесенням змін до зазначеного Закону в 2014 році до повноважень Уповноваженого додано такі: внесення пропозицій щодо удосконалення антидискримінаційного законодавства; звернення до суду із заявами про дискримінацію

з метою захисту суспільних інтересів; підготовка та подання висновків про дискримінацію на звернення суду тощо. Також сфера компетенції Уповноваженого щодо запобігання та протидії дискримінації була поширена й на приватноправові відносини, в межах яких має місце найбільша кількість випадків дискримінаційного поводження.

Питання 10

28. На даний момент заборона дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності прямо передбачена лише в Кодексі законів про працю України (стаття 2¹).

29. У Плані дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1393-р, передбачено створення ефективної системи запобігання та протидії дискримінації, в тому числі за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності.

30. Поширена практика при розслідуванні уповноваженими органами порушень, пов'язаних із дискримінацією за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, уникнення кваліфікації правопорушень згідно зі статтею 161 Кримінального кодексу України, якою передбачено відповідальність за порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

Питання 11

31. Результати проведеного моніторингу стану дотримання прав і свобод ромської спільноти свідчать, що, незважаючи на затверджену Урядом у 2013 році Стратегію захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини на період до 2020 року та Плану заходів на її виконання, ромське населення і надалі перебуває в стані глибокої соціальної кризи.

32. Результати здійснюваного моніторингу засвідчили випадки дискримінаційного ставлення до жінок ромської національності у сфері охорони здоров'я, освіти, документування, соціального захисту. Непоодинокими є випадки ненадання медичних послуг у повному обсязі, розміщення хворих жінок з дітьми у медичні палати гіршої якості, зневажливе ставлення до них медичного персоналу. Переважна більшість ромських родин у поселенні проживають в злидennих умовах, відсутні умови для дотримання елементарних санітарно-гігієнічних норм.

33. Основні види допомоги, що потребують жінки ромської національності: допомога в оформленні документів, що посвідчують особу, статус тимчасово переміщеної особи; призначення та отримання соціальних виплат; посередництво у спілкуванні з органами місцевої влади та правоохоронцями; надання правових консультацій; гуманітарної, психологічної допомоги.

Питання 12

34. Одним із актуальних завдань на сьогодні є питання механізму протистояння випадкам дискримінаційної реклами. У 2019 році Уповноваженим у 32 випадках встановлено порушення статті 8 Закону України «Про рекламу».

35. Водночас під час моніторингу ЗМІ, Інтернет-ресурсів та інших джерел виявлено 14 випадків розміщення зовнішньої реклами, зміст якої є дискримінаційним за ознакою статі людини, зокрема, яка містить зображення жінки як сексуального об'єкта.

36. За результатами моніторингу Уповноважений зазначає про позитивні зміни в сфері представництва жінок у Верховній Раді України та на керівних посадах¹.

37. Законом України «Про політичні партії в Україні» передбачена можливість фінансування статутної діяльності політичних партій з державного бюджету.

¹ У ВРУ IX скликання частка жінок становить 20,52% (проти 3,5% - у 1991). Представництво жінок у новому Уряді: 2019 рік – 33%, 2018 рік – 22%.

Фінансування залежить від кількості голосів виборців. «Гендерна квота» (30% добровільна гендерна квота в виборчих списках кандидатів у депутати) дає змогу отримувати додаткові кошти з Державного бюджету (рівна частка від 10% щорічного обсягу державного фінансування статутної діяльності політичних партій), і надаються такі кошти відповідним партіям, якщо кількість депутатів однієї статі, які пройшли до парламенту за партійним списком, не перевищує двох третин загальної кількості від партії.

Питання 13

38. Попри позитивні за даними Державної служби зайнятості тенденції на ринку праці України щодо зростання зайнятості та скорочення безробіття, ситуація залишається складною та характеризується, зокрема, диспропорцією між попитом і пропозицією робочої сили, недостатністю якісних робочих місць з гідними умовами праці та належним рівнем заробітної плати, несвоєчасною виплатою заробітної плати, тіньовою зайнятістю населення тощо².

39. Моніторинг Уповноваженого у сфері дотримання права осіб з інвалідністю на працю у 2019 році свідчить про низький рівень працевлаштування таких осіб. Квоти на працевлаштування осіб з інвалідністю не дотримуються повною мірою.

40. Постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2012 № 706 затверджено Державну цільову програму «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року. За інформацією Держстату, станом на 1 січня 2019 року в Україні налічувалось 2659,7 тис. осіб з інвалідністю. А кількість працевлаштованих осіб з інвалідністю, за оперативною інформацією Інформаційно-обчислювального центру Мінсоцполітики України, становить лише 670,18 тис. осіб, що не відповідає прогнозованому Державною цільовою програмою показнику працевлаштування (до 2018 року – до 750,3 тис., до 2020 року – до 794,6 тис. осіб (щороку на 14–15 тис. осіб).

Питання 14

41. За даними Державної служби статистики України, кількість неформально зайнятого населення в цілому по Україні за період з січня по червень 2019 року порівняно з цим періодом минулого року скоротилася на 94,3 тис. осіб та становила приблизно 3,45 млн осіб (або 21% від загальної кількості зайнятого населення віком 15–70 років (за період з січня по червень 2018 року – 3,55 млн осіб або 21,8%).

42. Незважаючи на деякі позитивні тенденції щодо скорочення кількості неформально зайнятого населення, кількість скарг людей до Уповноваженого щодо прийому на роботу без офіційного оформлення трудових відносин і виплати заробітних плат «в конвертах» не зменшилась.

Питання 16

43. Проблема несвоєчасної виплати заробітної плати з кожним роком усе більше поглиблюється. Продовжує зростати заборгованість із заробітної плати³.

² Рівень безробіття населення (за методологією МОП) у віці 15–70 років за січень-листопад 2019 р. в Україні становить 8,5% робочої сили. Високий рівень безробіття у Волинській (11,7%), Кіровоградській (11,2%), Полтавській (11,1%), Донецькій (13,7%) Луганській (14,2%) областях.

³ За даними Державної служби статистики України: заборгованість із виплати заробітної плати працівникам з початку року зростає на 30% ; станом на 01.11.2019 становить 3,44 млрд грн.; у порівнянні з відповідним періодом 2018 року - на 19,22% (станом на 01.11.2018 заборгованість становила 2,88 млрд грн).

44. Як у 2018, так і в 2019 році не відбулося жодного засідання Комісії з питань погашення заборгованості із заробітної плати, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат, яка є тимчасовим дорадчим органом Уряду.

45. На проблемі заборгованості із заробітної плати наголошено і в Щорічній доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2018 рік та з метою її врегулювання надано Кабінету Міністрів України відповідні рекомендації. Але Уряд не врахував надані рекомендації і пропозиції.

Питання 18

46. Реформування чинного законодавства соціального захисту населення Уряд вбачає передусім у запровадженні адресності надання соціальної підтримки. З огляду на це та необхідність економного та раціонального використання державних коштів до законодавства вносяться зміни, якими передбачається звуження вже існуючих прав деяких категорій населення у сфері соціального забезпечення.

47. Конституційний Суд України визнає такі дії Уряду неправомірними, зокрема визнав неконституційними норми, якими скасовані існуючі пільги для осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, ветеранів війни (рішення від 17.07.2018 № 6-р/2018 та від 18.12.2018 № 12-р/2018).

48. Більшість розмірів державних соціальних допомог і пенсій обчислюються з розрахунку розміру прожиткового мінімуму, встановленого законом, та підвищуються у зв'язку зі збільшенням цього показника, що переглядається відповідно до зростання індексу споживчих цін разом з уточненням показників Державного бюджету України на відповідний рік. Проте Урядом не забезпечується об'єктивне визначення базового державного стандарту «прожитковий мінімум» (затверджений розмір цього показника є майже вдвічі меншим від фактичного). Це призводить до штучного зменшення всіх соціальних і пенсійних виплат, нарахування яких проводиться на підставі цього показника, а отже, і до погіршення рівня життя громадян.

49. Уряд запроваджує такі умови призначення державних соціальних допомог, які є такими, що стимулюють працездатних осіб працювати офіційно⁴.

Питання 19

50. Внаслідок впровадження ухваленної 01 жовтня 2017 року пенсійної реформи та інших законодавчих ініціатив у сфері пенсійного забезпечення⁵ розмір пенсійних виплат громадян підвищився, проте в умовах інфляції та постійного зростання цін на товари та послуги, зокрема й житлово-комунальні, розмір отримуваних громадянами пенсійних виплат не дає можливості забезпечувати їм достатній життєвий рівень.

51. За даними Пенсійного фонду України, станом на 01.10.2019 пенсію нижче фактичного прожиткового мінімуму отримують майже 8 млн осіб (70,2% від загальної кількості пенсіонерів), зазначеного показника не досягає навіть середній розмір пенсійної виплати по Україні (3019,62 грн), а тим більше середній розмір пенсії по інвалідності, який склав 2450,416 грн.

⁴ Наприклад, державна допомога малозабезпеченим сім'ям не призначається у випадках, коли працездатні члени малозабезпеченої сім'ї не працюють (статті 7 Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям»).

⁵ Зокрема, встановлення з 1 липня 2019 року для осіб, які мають тривалий страховий стаж (чоловіки – 35 років, жінки – 30 років) пенсійної виплати на рівні не менше ніж 2 000 грн; проведення індексації пенсій з 1 березня 2019 року.

52. Проведена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 № 543 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» доплата до пенсії особам, які отримують пенсію (при наявності у чоловіків – 35, у жінок – 30 років страхового стажу) до 2000 гривень, незважаючи на підвищення розміру пенсійних виплат значній частині пенсіонерів, ще більше призвела до «зрівнялівки» нарахованих пенсій.

53. Реформою впроваджено єдині підходи у нарахуванні пенсій пенсіонерам усіх категорій. Внаслідок запроваджених законодавцем змін державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування та інші прирівняні до них особи, які мали законні сподівання на призначення пенсії державного службовця на гарантованих умовах та порядку під час роботи на посадах державної служби та в органах місцевого самоврядування (маючи на той особливий правовий статус та сплачуючи внески у підвищеному розмірі), були позбавлені легітимних очікувань.

54. З метою захисту прав цієї категорії громадян підготовлено та внесено до Конституційного Суду України (далі – КСУ) відповідне конституційне подання Уповноваженого від 18.11.2019. Ухвалою колегії суддів КСУ відкрито конституційне провадження у справі, здійснюється підготовка справи до розгляду на пленарному засіданні Великої палати Суду. З текстом подання можна ознайомитись за посиланням URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/5_7129_2019.pdf.

Питання 20

55. На сьогодні питання захисту прав осіб, незаконно затриманих, утримуваних Російською Федерацією, окупаційною адміністрацією РФ, та звільнених з числа таких осіб регулюється низкою нормативно-правових актів, зокрема і постановами Кабінету Міністрів України від 31.01.2018 № 38 та від 11.09.2019 № 845. Однак зазначеними вище постановами передбачено виплату одноразової грошової допомоги та надання інших видів соціальних допомог тільки тим особам, яких було звільнено 27.12.2017, 24.01.2018 та 07.09.2019.

56. За інформацією Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, станом на грудень 2018 року грошову допомогу виплачено 71 особі, яких було позбавлено особистої свободи та звернулися за її призначенням, на загальну суму 7,1 млн грн.

57. На осіб, яких було звільнено в період з 2014 року до 27.12.2017, а також тих осіб, які наразі незаконно позбавлені особистої свободи та будуть звільнені в майбутньому, дія цих документів не поширюється.

Питання 21

58. Відсутній прогрес у формуванні базового стандарту «прожитковий мінімум». Як і в попередні роки, при його розрахунку застосовується ресурсний (у межах фінансових можливостей бюджету), а не нормативний (як визначено законом) метод, тому має місце неузгодженість між розмірами фактичного та законодавчо затвердженого прожиткового мінімуму⁶.

59. Постанова Уряду від 11.10.2016 № 780, якою затверджувались набори продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг для основних соціальних і демографічних груп населення, визнана нечинною та скасована на підставі рішень суду⁷, а іншої не прийнято.

⁶ Зокрема, затверджений законом розмір прожиткового мінімуму на одну особу, яка втратила працездатність, в розрахунку на місяць з 1 липня становить 1 564 гривень, фактичний – 3 135 гривень.

⁷ Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва № 826/3639/17 від 25.04.2018, постанови Київського апеляційного адміністративного суду від 10.07.2018 та Верховного Суду від 20.12.2018, прийняті у справі № 826/3639/17.

Питання 22

60. Реформа децентралізації влади в Україні не дала очікуваних результатів у сфері забезпечення органами місцевого самоврядування житлом громадян, які перебувають на квартирних чергах, у тому числі і соціальним житлом незахищених верств населення.

61. Водночас Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» не передбачено видатків з державного бюджету на придбання доступного житла, а також придбання житла для таких верств населення, як: ліквідатори аварії на ЧАЕС I-II категорії, багатодітні сім'ї, люди, які мешкають в аварійному житлі, особи з інвалідністю загального захворювання I-II групи.

Питання 23

62. Питання щодо виплати компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких були зруйновані внаслідок воєнних дій, залишається законодавчо неврегульованим.

63. Через відсутність правового механізму виплати компенсації єдиним можливим способом отримати компенсацію для постраждалих громадян залишається їх звернення з позовами до суду. Частина позовів подається до Російської Федерації, інша – до Кабінету Міністрів України виходячи з норм Закону України «Про боротьбу з тероризмом», Кодексу цивільного захисту України.

64. 10 липня 2019 року Урядом прийнято в новій редакції Порядок надання та визначення грошової допомоги або компенсації постраждалим від надзвичайних ситуацій, які залишились на попередньому місці проживання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18.12.2013 № 947, однак, він охоплює лише незначну частину осіб (які залишились на попередньому місці проживання) та не враховує інтереси всіх осіб, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, зокрема тих, які через обставини змушені були покинути місце проживання.

Питання 24

65. Населені пункти, розташовані у безпосередній близькості до лінії зіткнення, щодня зазнають негативного впливу від тривалого збройного конфлікту на сході країни. Права населення, яке проживає на цих територіях, постійно обмежуються. Так, у ході моніторингу ЗМІ було виявлено, що в населених пунктах Донецької області, розташованих поблизу лінії зіткнення, протягом тривалого часу відсутнє водопостачання, зокрема в смт Петрівка, Новгородське, Щербинівка.

66. З метою вжиття заходів для забезпечення належної життєдіяльності зазначених населених пунктів до Торецької військово-цивільної адміністрації та Мінрегіону Уповноваженим були направлені відповідні звернення. За результатами вжитих заходів водопостачання у зазначених населених пунктах поновлено.

Питання 25

67. Потреби фінансування закладів охорони здоров'я значно перевищують обсяги медичної субвенції з державного бюджету. Незважаючи на те, що у Державному бюджеті на 2020 рік передбачено збільшення фінансування сфери охорони здоров'я до 131,8 млрд грн, питома вага видатків на охорону здоров'я у ВВП не перевищує 2,9%, порівняно з 2019 роком зменшилася (3,2%). Зазначене не відповідає вимогам частини п'ятої статті 4 Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» щодо видатків на реалізацію програми медичних гарантій не менше 5% ВВП.

68. Система профілактики та надання медичної допомоги в її сучасному стані неспроможні протистояти епідемічному поширенню соціально-небезпечних хвороб, серед яких найбільшу загрозу становить неконтрольоване поширення ВІЛ/СНІДу та туберкульозу.

69. З 2014 року Україна перебуває у п'ятірці країн світу з найвищим тягарем мультирезистентного туберкульозу, результат успішного лікування такого ТБ – один із

найнижчих в Європейському регіоні та становить лише 46%. З огляду на епідемічне поширення захворювання на туберкульоз серед населення України, питання протидії туберкульозу в Україні повинно стати одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері охорони здоров'я і соціального розвитку⁸.

Питання 27

70. Упродовж п'яти років не врегульоване на законодавчому рівні питання встановлення цивільним особам статусу постраждалих від збройної агресії Російської Федерації проти України.

71. На сьогодні не існує єдиного державного механізму обліку цивільних осіб, які зазнали поранень чи інших ушкоджень здоров'я внаслідок військових дій.

72. У травні 2018 року було внесено зміни до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», відповідно до яких сферу його дії поширено на цивільних осіб, які отримали інвалідність у результаті бойових дій⁹.

Питання 28

73. Станом на грудень 2019 року на територіях уздовж лінії зіткнення продовжують працювати 117 шкіл, які знаходяться у зоні ризику ураження обстрілами.

74. 26-27 листопада 2019 року Уповноваженим було проведено міжнародну конференцію з питань дотримання прав дітей в умовах збройного конфлікту, участь у якій взяли і діти, що проживають на територіях, наближених до лінії зіткнення, які зазначили, що у приміщеннях шкіл необлаштовано або взагалі відсутні укриття на випадок обстрілів чи інших масованих атак.

75. Крім того, лише у листопаді 2019 року Україною було ратифіковано Декларацію безпеки шкіл. Наразі положення вказаної декларації не імplementовані у національне законодавство.

76. У 2019 році проведено моніторингові візити до освітніх центрів «Донбас–Україна» та «Крим–Україна», що функціонують на базі Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (м. Київ), Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв), щодо забезпечення реалізації прав осіб, які проживають на тимчасово окупованій території України, на вступ абітурієнтів до закладів вищої та професійної (професійно-технічної) освіти.

77. Водночас мають місце недоліки Єдиної державної електронної бази з питань освіти, а також немає належної співпраці з її адміністратором – державним підприємством «Інфоресурс», що належить до сфери управління Міністерства освіти і науки України, в частині скорочених строків видачі довідки про документ про освіту державного зразка. Мають місце випадки відмови органами соціального захисту у видачі абітурієнтам довідки про взяття на облік як внутрішньо переміщеної особи.

Питання 29

78. Незважаючи на те, що з 2017 року державою запроваджено систему інклюзивної освіти, а також, що у 2018 році було внесено зміни до державних будівельних норм, які доповнено вимогами до проектування загальноосвітніх шкіл із організацією інклюзивного

⁸ За даними МОЗ України, кількість інфікованих ВІЛ в Україні за 2019 рік становить 15 тис. нових випадків (з них 1 975 дітей до 14 років). Кількість осіб, які вперше захворіли на туберкульоз, становить щороку 15 тис. осіб. Серед дітей віком до 14 років захворюваність на поєднану інфекцію (ТБ/ВІЛ-інфекція/СНІД) складає до 30% інфікованих ВІЛ осіб.

⁹ За інформацією Міністерства у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, станом на грудень 2019 року 51 особі з числа цивільного населення встановлено факт отримання поранень чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних від вибухових речовин, боєприпасів і військового озброєння та території проведення АТО/ООС.

навчання, моніторинг Уповноваженого засвідчив, що більшість закладів загальної середньої освіти не доступні для осіб із порушеннями опорно-рухового апарату та зору. У разі забезпечення підвезення до закладів загальної середньої освіти такі транспортні засоби не облаштовано для потреб дітей з інвалідністю.

79. Крім того, педагогічний персонал шкіл наразі недостатньо підготовлений до роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби.

80. Закриття шкіл у сільських районах інколи не призводить до досягнення мети підвищення рівня освіти, а навпаки – створює значні перешкоди у доступі дитини до якісної освіти. Так, чимало районів в областях залишаються неохопленими підвезенням шкільними автобусами, через що дітям доводиться йти до школи до іншого населеного пункту пішки.

81. Крім того, Уповноваженим у ході моніторингового візиту було виявлено випадок, коли у школі інтернатного типу для навчання дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, всі учні перших класів є жителями села, в якому розташовано навчальний заклад. Така ситуація викликає сумніви в обґрунтованості зарахування дітей до спеціального закладу освіти.

82. За результатами проведеного моніторингу доступності дітей рома до освітніх послуг у регіонах України з найбільшими поселеннями національної меншини встановлено, що попри прийняття Стратегії захисту та інтеграції в українське суспільство ромської національної меншини на період до 2020 року, місцева влада ставиться до виконання заходів Стратегії формально та не завжди зацікавлена в успішній інтеграції ромської меншини у суспільство.

83. Ураховуючи той факт, що батьки дітей рома у більшості випадків є неписьменними, їх діти потребують індивідуальної роботи з боку вчителів, відвідування груп продовженого дня. Але у зв'язку з недостатнім фінансуванням деякі заклади загальної середньої освіти не набирають такі групи і не можуть організувати індивідуальні заняття.

84. На низькому рівні залишається відвідування дітьми рома закладів дошкільної та загальної середньої освіти. Виявлено випадки залишення дітьми навчання. Серед причин – ранній шлюбний вік та народження дітей. Внаслідок цього деякі діти рома так і не здобувають загальну середню освіту. Одиниці продовжують навчання в закладах професійно-технічної та вищої освіти.

Питання 32

85. У межах здійснення Уповноваженим парламентського контролю за дотриманням конституційних прав громадян у сфері культури в умовах децентралізації влади проведено моніторингові візити до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також підпорядкованих їм закладів культури у Вінницькій, Київській та Харківській областях.

87. Результати моніторингу свідчать, що реформа децентралізації загострила проблему збереження та розвитку культурно-мистецьких закладів у регіонах. Непоодинокими є факти, коли під час об'єднання територіальних громад новостворені органи місцевого самоврядування відмовляються приймати на свій баланс заклади культури. Як наслідок, щороку мережа культурно-мистецьких закладів зменшується на 2-2,5 тис. одиниць, доступність населення громад до культурних послуг обмежується.

88. Незадовільним є стан матеріально-технічної бази більшості сільських закладів культури.

89. Не створено належних умов для безперешкодного відвідування закладів та установ культури особами з інвалідністю та маломобільними групами населення. Невирішеними залишаються питання щодо забезпечення спеціалізованих бібліотек літературою шрифтом Брайля для сліпих і слабоворих осіб.